

Weglaten ingrepen bij de haan schaadt de hen*

Tekst: Ingrid de Jong en Henk Gunnink, WLR

Ingrepen aan de snavel of achterste teen staan ter discussie in Nederland. Om de haalbaarheid af te toetsen werd, door onderzoekers van Wageningen Livestock Research, op twee praktijkbedrijven gekeken naar het effect van het weglaten van deze ingrepen bij de hanen van vleeskuikenouderdieren. Bij reguliere ouderdieren was er een nadelig effect op het welzijn van de moederdieren.

In Nederland verloopt op 1 september 2021, conform het Ingrepenbesluit, de derogatie van het verbod op het behandelen van de achterste tenen van hanen in de vleesvermeerdering. Voor het verbod op het behandelen van de snavel van deze hanen verloopt de vrijstelling twee jaar later.

Omdat er weinig informatie is over de gevolgen van het weglaten van deze behandelingen bij de hanen voor het welzijn van de hennen in een koppel, heeft de Stuurgroep Ingrepen het initiatief genomen tot praktijkonderzoek op enkele vermeerderingsbedrijven.

Monitoren praktijkkoppels

Wageningen Livestock Research (WLR) heeft reeds in 2017-2018 twee praktijkkoppels gemonitord met hanen zonder ingreep aan de teen en de snavel: bij zowel reguliere vleeskuikenouderdieren (Ross 308) en bij ouderdieren van trager

groeïende vleeskuikens (Hubbard JA57), en vergeleken met een volledig behandeld controlekoppel op hetzelfde bedrijf.

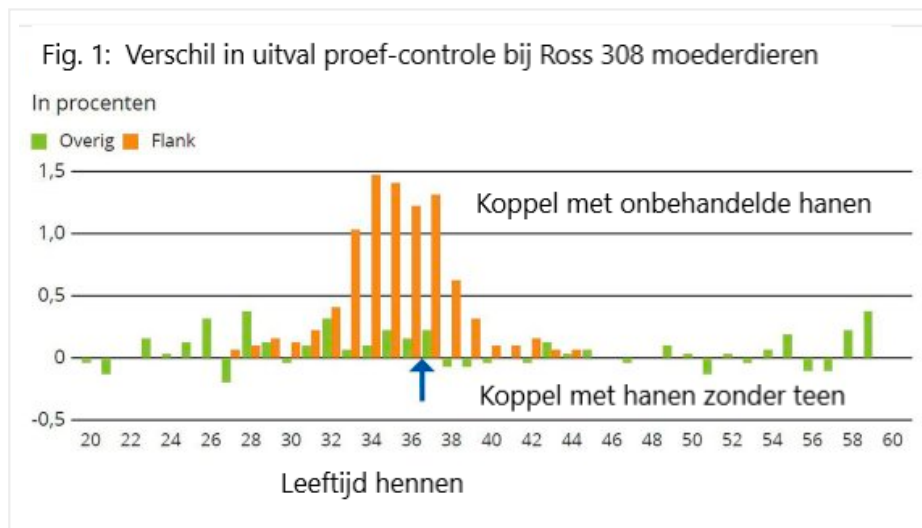
Bij het koppel reguliere ouderdieren leidde het niet behandelen van de hanen tot een sterke toename van uitval door flankbeschadigingen op 27 tot 37 weken leeftijd. Daarna daalde de uitval door flankbeschadigingen tot nul. Het weglaten van de behandeling van de teen had het grootste nadelige effect op het dierenwelzijn, omdat de stijging van de uitval bijna geheel te wijten was aan meer flankbeschadigingen. Die ontstaan voor een belangrijk deel tijdens het paren.

Bij het koppel ouderdieren van trager groeiende Hubbard-vleeskuikens leidde het weglaten van de behandeling niet tot verhoogde uitval. Flankbeschadigingen werden nauwelijks waargenomen.

Op basis van deze resultaten heeft de Stuurgroep Ingrepen opnieuw aan WUR de opdracht gegeven om twee koppels vleeskuikenouderdieren te monitoren,

Het niet knippen van de achterste teen bij de Ross 308 hanen leidde tot onaanvaardbare verwondingen bij de hennen. Bij de trager groeiende Hubbard JA57 ouderdieren was dit niet het geval.

waarvan de hanen niet zijn behandeld aan de snavel en de teen, om te bepalen of deze resultaten meer algemeen geldig zijn en geen toevalsbevinding zijn. Opnieuw werd een koppel Ross 308-ouderdieren en een koppel Hubbard JA57-ouderdieren gekozen en vergeleken met een controlekoppel op hetzelfde bedrijf. De resultaten van deze twee koppels worden hier besproken. Voor beide koppels werd het voor het ras geadviseerde management gevolgd.

Reguliere ouderdieren

Op een vermeerderingsbedrijf zijn medio 2019 in één stal aan de ene zijde 3.200 Ross 308-hennen met 9,1% onbehandelde hanen opgezet (proefkoppel) en aan de andere zijde eenzelfde aantal hennen en volledig behandelde hanen (controlekoppel). Op 24 weken leeftijd bedroeg het percentage hanen 8,7%. De snavels van de hennen waren onbehandeld.

De hennen werden gevoerd met een sleepketting en de hanen via pannen aan de zijkant van de stal. Uitval werd door de vermeerderaar apart bijgehouden voor het proef- en controlekoppel, uitval bij de uitval van de hennen werd opgesplitst in uitval door flankbeschadigingen en overige uitval.

Op 24, 27, 32, 36 en 60 weken leeftijd zijn ongeveer 60 hennen en 25 hanen

per proef- en controlekoppel beoordeeld op veer- en huidbeschadigingen. **Fig. 1 toont het verschil in het verloop van uitval tussen het proefkoppel en controlekoppel.** Hieruit blijkt duidelijk dat in het proefkoppel vanaf week 27 uitval door flankbeschadigingen ontstond, en dat die sterk toenam na 32 weken leeftijd. Op 36 weken leeftijd was deze uitval zo hoog en liepen er zo veel hennen met verwondingen in het koppel en in de ziekenboeg, dat het onverantwoord was om de proef langer te laten doorlopen. Die is toen afgebroken door het knippen van de nagel van de achterste teen bij de hanen in het proefkoppel.

Bij het afsluitende bezoek op 60 weken leeftijd viel op dat in het proefkoppel een aantal hennen liep met een groot abces aan de poot/dij. Dit werd niet gezien in het controlekoppel. Mogelijk dat die abscessen een gevolg zijn van verwondingen aan de flank. Deze abscessen vielen ook op bij het monitoren aan de slachtlijn, waar in het proefkoppel 68% meer beschadigingen werden waargenomen dan in het controlekoppel. Overigens was het niveau van beschadigingen aan de slachtlijn laag: 4,2% bij het proefkoppel versus 2,5% bij het controlekoppel. Waarschijnlijk had dit % in het proefkoppel veel hoger gelegen wanneer de proef niet was afgebroken door in het proefkoppel de achterste teennagel van de hanen te knippen. Bovendien zijn veel verwonde hennen uitgeselecteerd

en/of hersteld en die zijn dan niet meer terug te vinden in deze beoordeling.

Bij ouderdieren van trager groeiende vleeskuikens

Eind 2019 is op een ander vermeerderingsbedrijf een proef gestart met ouderdieren van trager groeiende vleeskuikens (Hubbard JA57). Proef- en controlekoppel werden gehuisvest in één stal die in twee helften was verdeeld, zodanig dat de productieresultaten voor beide stalhelften apart geregistreerd konden worden. Het proefkoppel bestond bij opzet uit 3.050 hennen (minimoederdieren) met 10% hanen waarvan de snavel en achterste teen onbehandeld waren. Het controlekoppel bestond uit dezelfde aantallen hennen en hanen waarbij de hanen wel volledig waren behandeld. Op 24 weken leeftijd is het hanenpercentage in beide koppels teruggebracht naar 9%.

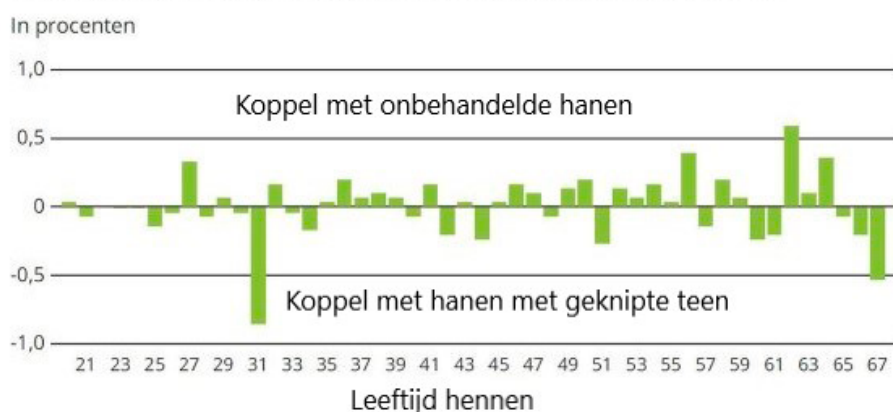
De snavels van de hennen waren onbehandeld. De hennen werden gevoerd met een voergoot met gril en de hanen in pannen. In beide groepen waren luzernebalen en pikstenen aanwezig als onderdeel van het normale management. Vanaf 55 weken leeftijd ontstond, door onbekende oorzaak, pikkerij bij de hennen in beide groepen en zijn er extra luzernebalen verstrekt.

Zoals te zien is op fig.2, was er geen verschil in uitval tussen het proef- en controlekoppel.

Uitval door verwondingen kwam in de proef niet voor. Het uitkomstpercentage werd om de 5 weken tot het eind toe bepaald. Er waren geen consistente verschillen in uitkomst% tussen de proef- en controlegroep die mogelijk een relatie hadden met het weglaten van de behandeling bij de hanen.

Aan de slachtlijn lag het % beschadigingen bij het proefkoppel 11,8% hoger dan bij het controlekoppel (11,3% versus 10,1%). Over het algemeen werden veel (kleine) beschadigingen gezien. Doordat alle beschadigingen werden geteld, ook die

Fig. 2: Verschil in uitval proef-controle bij Hubbard moederdieren

werden veroorzaakt door pikkerij bij de hennen aan het einde van de productieperiode, is het lastig om dit in verband te brengen met het niet-behandelen van de hanen.

De conclusies

Bij minimoederdieren: voor het koppel ouderdieren van trager groeiende vleeskuikens komen de resultaten volledig overeen met het in 2017-2018 gevolgde koppel. Het bij de hanen weglaten van de behandeling aan de snavel en aan de teen leidde niet tot meer veerbeschadigingen, meer verwondingen of hogere uitval bij de hennen dan in het controlekoppel met hanen die wel waren behandeld.

Er zijn twee factoren die daarbij mogelijk een rol spelen: de Hubbard JA57-hennen hebben gedurende de gehele productieperiode een dichte bevedering, die mogelijk beschadigingen door de intacte tenen van de hanen kan voorkomen. Mogelijk speelt ook de grootte van de (reguliere) haan ten opzicht van het minimoederdier een rol. Evenals het feit dat de haan tijdens het paren meer naast de hen staat en niet of veel minder met de scherpe nagel langs de huid van de hen gaat.

Of deze resultaten bij de minimoederdieren ook gelden voor niet-minimoederdieren van trager groeiende vleeskuikens, vergt verder onderzoek. Daarnaast is het zaak deze resultaten te toetsen in meer praktijkkoppels met minimoederdieren.

Bij reguliere ouderdieren: de resultaten van het koppel reguliere vleeskuikenouderdieren laten een heel ander beeld zien. Bij het gevolgde koppel hebben we, om het welzijn van de hennen niet verder te schaden, moeten besluiten om de proef af te breken.

Waar in het koppel in het eerdere onderzoek in 2017-2018 na 37 weken leeftijd de uitval door flankbeschadigingen flink afnam, was er in het koppel in dit onderzoek geen zicht op verbetering. Mogelijk speelt het percentage hanen hierbij een rol: dat was in dit koppel hoger (en meer gangbaar) dan in het eerder gevolgde koppel.

Net als in dat eerste koppel leidde het weglaten van de behandelingen van de hanen tot een flinke aantasting van het welzijn van de hennen, en lijkt het op basis van deze resultaten niet mogelijk om onder het gangbare management de behandelingen aan de snavel en teen bij de haan weg te laten.

Het is aannemelijk dat de scherpe nagel aan de achterste teen verantwoordelijk is voor de uitval en verwondingen bij de hennen. Het ging om verwondingen aan de flank. Bovendien lijkt de intacte snavel geen negatief effect te hebben op het welzijn van de hennen. Om hierover meer informatie over te krijgen, worden praktijkkoppels gemonitord waarbij de hanen wel behandeld zijn aan de achterste teen, maar niet aan de snavel.

Vrijstelling behandelen tenen verlengen

Op basis van deze praktijkonderzoeken is het raadzaam om de vrijstelling voor het behandelen van de achterste tenen van de vleeskuikenvaderdieren te verlengen. Op die manier is er meer tijd om meer onderzoek uit te voeren bij reguliere ouderdieren en bij andere rassen ouderdieren voor trager groeiende vleeskuikens. Dit is belangrijk om het welzijn van de moederdieren in de toekomst te kunnen garanderen.

** Dit onderzoek werd gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Avined.*

Bij reguliere vleeskuikenouderdieren leidde het niet knippen van de nagel van de achterste teen tot zo ernstige (flank)beschadigingen bij de hennen dat de proef moest afgebroken worden op de leeftijd van 36 weken.

(Foto Pluimvee, niet van de proefstal)